

نقش طراحی منظر در برنامه ریزی و طراحی پارک های جنگلی

فضل الله پژواک*

۱- مربی گروه علوم باغبانی و فضای سبز دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان

چکیده

پارک های جنگلی، اکوسیستم های حساس و آسری پذیری هستند که نقش مهمی در حفاظت از منابع اکولوژیکی و حفظ ارزش های فرهنگی به منظور استفاده عموم و تضمین تعادل اکولوژیکی محیط زیست ایفا می کنند. بر اساس مطالعات صورت گرفته، روش های مرسوم جنگل داری متمرکز بر بهره برداری از جنگل ها بوده و عدم کلّی نگرانی در مدّیّت و تعییّن راهبردهای طراحی و برنامه ریزی این مناظر، موجب بروز مشکلات عدیده ای در نگهداری و استفاده از جنگل ها در جهان شده است. از این رو هدف این پژوهش، بررسی اصول طراحی و برنامه ریزی پارک های جنگلی و تدوین چارچوب مقدماتی برای طراحی منظر و ایجاد پارک های جنگلی در حاشیه شهرها است. لزوم دانش کافی از خصوصیات مناظر جنگلی و فراخدهای طبیعی تأثیری گذار در روند برنامه ریزی و طراحی جنگل ها، فرض اصلی در این پژوهش است که در این مورد نیز بر اصول دانش اکولوژی منظر و بوم گرایی تأکید می شود. به عبارت دیگر، فقدان ادراک صحیح از جریان های ذاتی طبیعت و اکوسیستم های طبیعی، بیگانگی نسبت به محیط طبیعی و نظام های آن در فراخدهای برنامه ریزی و طراحی منظر پارک های جنگلی را به دنبال دارد. بنابراین در این جستار، ضمن تبیین اصول حفاظت، تلاش خواهد شد تا اصول طراحی و برنامه ریزی مناظر جنگلی بررسی شود. در این راستا علاوه بر مرور اهداف ایجاد و توسعه پارک های جنگلی، مباحث نظری و رویکردهای بهره برداری، تفرج و حفاظت این نوع پارک ها بررسی شده و اصول زیایی شناسی و چارچوب های طراحی اکولوژیکی مورد مطالعه قرار می گیرد. در ادامه نتایج مطالعات نظری در تطابق با آموزه های تجارت جهانی با هدف تدقیق یافته ها صورت می پذیرد و نهایتاً اصول برنامه ریزی و طراحی منظر پارک های جنگلی تدوین می شود.

واژه های کلیدی: پارک جنگلی، زیایی شناسی اکولوژیکی، طراحی و برنامه ریزی منظر، اکولوژی منظر، متریک

۱- مقدمه

شناخت ویژگی ها و مسائل پارک های جنگلی و تعمق در نحوه برنامه ریزی و طراحی این فضاها از جنبه های گوناگون دارای اهمیت است. همچنین جنگل ها و پارک های جنگلی به عنوان یکی از مهمترین منابع زیستی دارای کاربردهای چندگانه هستند. تولید چوب، تفرج، پالایش آبهای زیرزمینی، حفاظت حیات وحش، تعدیل دما و کاهش آلودگی و غیره، از ویژگی ها و توان های بالقوه این عناصر طبیعی بسط پذیر با اهمیت هستند. این نکته در حالی مطرح است که روش های سنتی جنگل داری و مدّیّت جنگل بیشتر متمرکز بر بهره برداری از جنگل ها است و بر اساس مطالعات موجود، عدم کلّی نگرانی در مدّیّت و تعییّن راهبردهای طراحی و برنامه ریزی این مناظر موجب بروز مشکلات عدیده ای در نگهداری و استفاده از پارک های جنگلی در جهان شده است. [1]

در کنار جنگل ها و پارک های جنگلی طبیعی، نقش پارک های جنگلی دست کاشت برای رسیدن به استانداردهای جهانی (با توجه به کاربردهای چندگانه جنگل) مستلزم ژرف نگری، کلّی و رویکردهای همه جانبه است. به علاوه در توسعه محیط